

Владимир Јагличић

ДИВЉЕ МЕСО

То место није болело. Не у прво време. Зато што је израстао испод леве сисе, деци је било занимљиво да пипну чвор задебљаног дивљег меса, а нарочито су се смејали кад би, озбиљан и строг, изјавио да је он први мушкарац на свету који је добио рак дојке. Затим би им опет испричао анегдоту (којој су се, често, смејали у колективу), о једном одебљем колеги. Тражио га је шеф, а он није био на радном месту; као и увек, седео је у кафани. Уза шефа се тискала једна жена, чији је предмет дебели колега водио – требало је да се видимо, говорила је, изнервирано, жена – обећава да ћемо се видети, а никад није овде! И тада је архивиста Штраус извалио да је дебели колега отишао да се породи, али да ће се, ако не умре на порођају, сигурно вратити. Такве вицеве је, сада, праврио сам са собом.

Није га болело, али га јесте нервирало то задебљање. Особито изјутра, пред одлазак на посао. Видело се, на превоју између стомака и леве сисе. Држао је до тела, јер је био задовољан његовом послушношћу. Ретко би га издавало изненадним болом или трајнијом болешћу. Од дечјег доба, кад је прележао жутицу, није се лечио у болници, нити дозвољавао да га дотакну лекари (туђег додира се инстинктивно гадио). Једном су му предложили, у тридесет деветој, операцију грлених жица (због стругања у гласу). Иако је престанак пушења за страственог пушача, рекли би клинци, „немогућа мисија”, он је после првог прегледа, пуну кутију цигарета бацио у шахт да све до сад, петнаест година касније, цигарету не стави у уста. Болесно ткиво испод коже, напупчало и отврдло, као растући кликер, сада је сваког јутра пред великим огледалом у предсобљу робило његов поглед. Укућанима је изгледало као да дуго премишља хоће ли обући плаву или белу мајицу, или је незадовољан кошуљом која је задржала нежељене набо-

ре, одајући утисак небрижљивости. Превлачио је дланом од груди према стомаку, као да тканину пегла на себи, заправо покушавајући да под прстима напипа чворни брежуљак. Кожа на том месту била је исте боје као и пре, али је поткожном чворугом одала да се, у дубини, одвија процес над којим њен власник више нема контроле. На послу би се, каткад, закључао у клозет и покушавао да опипа то место које га је, лагано, заокупљало. Једне ноћи, сањао је да се испупчење претвара у рану, издиже изнад тела, изнад таванице, куће, изнад града и постаје незаустављив вулкан који уместо лаве сеје лимфу, ригља жуч и веје пепео над панично узврвелим људима. Као да се катлање испод коже толико узбуркало, узаврило и распрсло, да је, хипертрофијом, мишиће сјединило са земљом, тамо лаву помешало с крвљу и букнуло на улицама града, пренераженим житељима доносећи смрт. Заплашен сном нагло је отворио очи, схвативши да се, као и уснула супруга поред њега, налази у дубоким наслагама закључане таме, када вам треба додир сопствених прстију да бисте напипали своје тело и потврдили да још увек постојите. Испод коже је врело: неколико треморних потреса пројури левом мишицом, а онда га, испод колена, у листу десне ноге, погоди ужасан грч који поткочи мишиће неподношљивим болом. Да би га се отресао, он збаци јорган са себе и поче, лежећи, брзо да ковитла ногама, као да вози невидљиви бицикл, тамо, у ваздуху. Истовремено зајеча, јер је грч попуштао као да се нећка. Усплахирана супруга поскочи и, јер је мрзела да је буде из сна, започе с прекорима. Пошто је грч нестао, он јој, да би се оправдао, исприча да је нервозан јер последњих дана има проблема на послу са оним дебелим колегом. Дремљив, избечен, са црначким уснама и одвратним младежима по лицу, већ и на први поглед одаје непријатан утисак; готово да се и не трезни; већи део времена (кад директор није ту, али и кад јесте, кришом) проводи у кафани преко пута.

– Не разумем, да ли је то твој или његов проблем – упита жена лењо. – Његов, наравно. Али, он малтретира и друге. Приговара нам што му се не придружимо у опијању (многе на придружење не треба наговарати); кад му је један колега одговорио да не намерава свој живот да утапа у алкохоличарску каљугу, увредио се и то је, напосокон, довело до бујице ружних речи какве је боље не помињати.

– То није разлог за секирацију – рекла је супруга. – Треба га пријавити дисциплинској комисији. Напосокон, ако је насртљив, то је случај за полицију.

– У ствари, мени га је жао – рече он. – Не види докле је пао: батрга се у неком бездану из којег нема излаза.

– А ти се батргаш у сну, рече жена – и не даш мира. Ја проблеме с посла остављам на послу.

– Да – промрмља он, сачекавши да супруга заспи, а онда устаде, оде до купатила да опет осмотри испупчење. Кожа је променила боју: испупчење се претворило у оток и добило нездраво црвену боју, као од убода обада, отровног паука, или стршљена. А када је палцем дотакао то место, кожу лизну оштар бол, какав до тада није осетио.

Читавог следећег дана мајао се по кошници фирме. Разљућене странке, дрчне младе службенице, колеге које од раног јутра утапају нервозу у кришом досипане чашице, шеф службе који се дерња због недовршених послова (ненаписаних извештаја, неодужених дугова, приспелих рокова плаћања); затим чистачи, домари, магационери, сервирке – све се то ускатлало, све то некога безуспешно и најхитније тражи и, не налазећи, богоради. Изгледа да је једино дебели колега нашао спокој у кафани преко пута.

Седео је за столом, сам у канцеларији, с дланом на стомаку, не мислећи ни на шта, пуштајући ствари да се развијају својим током. Деца су сада у школи, супруга на послу. Кад не дотиче испупчење, оно га не боли. Али, на додир запече као гнојна рана. Још два-три тренутка је мировао, а онда нагло устаде од стола и оде код секретарице да пријави неодложан приватни посао: данас ће одсуствовати.

Наручи такси, који убрзо стиже на паркинг фирме. Није слушао брбљивог проћелавог таксисту који је безуспешно покушавао да с њим ступи у разговор (очекујући, ваљда, напојницу).

Откључавши кућна врата (ходник је зазвечао од шупљег звука кључаонице), био је сигуран да не греша – испупчење је израз унутрашње тегобе која се сада може опипати. Оно што је још увек доступно сопственом додиру можда се може подвластити као потоње место човекове управе. Он у купатилу смаче кошуљу и мајицу; поново помно осмотри своје тело. Затим из кухиње узме један од ножева, онај с бразилским сечивом и, под прстом, по оштрици (из флаше у собном бифеу), разли мало комоваче. Врати се у купатило, напипа испупчење и покуша да засече ситан рез, са стране. Бол сада као да је неутрализован, али се, трен касније, поново ојави, удвостручен. Из испупчења потече гнојава сукрвица. Није имао снаге да допре до унутрашњег жаришта: бол је био прејак. Одбаци нож у каду (зацагрља као конзерва по асфалту). Затим се врати у собу, леже и покуша да заспи. Тако мало битног на овом свету зависи од усамљеног човека, тако мало. Али, понекад, понешто, он може да засече; не мазним ножем, не дрхтавом руком; хирургијом духа.

– Шта ћеш предузети – питала га је, следећег поподнева, супруга. Најрадије би одговорио са *не знам*, али је то сада немогуће (морао је да зна). Пипали су, наизменично, болесно место. Оно је расло (можда осетивши јучерашњу оштрицу на себи), и из тврдог кликера се претварало у мрешно јаје. Устао је са столице и сунуо напоље, у шетњу.

– Забога – рекла је супруга. – Разговарај са мном!

Окренуо се на прагу и, обувен у патике, поново сео за округли кухињски сто.

– У реду – рекао је. – Ако је ово рак, а највероватније јесте, треба да знаш да ћеш се ускоро наћи у тешкоћама до грла. Остаћеш са једном платом, највероватније у пролеће, јер се канцер у пролеће расцветава.

Супруга је слушала без даха. Није очекивала овакав разговор и сада јој је преостало да ућути.

– Деца су мала, и сама знаш. Син средњошколац, немоћна лудица која мисли да може и зна све. Мораћеш сама да га изведеш из тог периода неоштећеног. Имаш ли снаге за то? А онда – студије. Знаш ли колико новца треба за студије? Што се тиче кћери, мораће да престане да тренира одбојку. То исувише кошта: стално треба понешто плаћати, а једва ћеш састављати крај с крајем, за књиге и екскурзије. Мораћеш да притежеш каиш... осим ако се преудаш. Али, то није решење, јер ће те деца потом омрзнути.

– Шта то говориш – рече она престашено. – Ти си потпуно полудео!

– Питам се да ли си довољно чврста – рече он. – С друге стране, смрт једног од родитеља је, ако говоримо о деци, боље решење од развода. Узбуљује потомке без непотребног огорчења или повређености. Најстрашнија је напуштеност, међу сабласним гласовима.

– Завршићу у лудници – рече она. – Ако се тако нешто деси, мени нема живота.

– Којешта – рече он. – Луднице су крцате и без твог самодоприноса.

Исте вечери успео је да одвоји пет минута за разговор са сином, који је, седећи за столом, преснимавао реп музику с компјутера на мобилни телефон.

– Знаш – рекао је – ускоро ћу морати код лекара. Мама познаје једну фину тету која ради на онкологији. Имам изралину под левом сисом и јако ме боли. Изралина, мислим, није твој проблем. Али, ако дијагноза буде лоша по мене, ускоро ће осванути јутро у којем нећеш моћи више да једеш бурек с месом. Мораћеш да се задовољиш обичном кифлом, можда и без јогурта. И тако, дуго низ година – док не стасаш, заузмеш своје гураво место у овом болесном друштву и не избориш се за нешто боље. Нико ти ништа неће дати и за свако добро мораћеш да се бориш, можда и до крви. Али, запамти: до сопствене, не до туђе. Да ли схваташ о чему говорим?

Сутрадан поподне, отишао је на село, по грожђе. У кући на селу су живели његови родитељи, освајачи пензије. Очев виноград беше обасут септембарском раскоши: мирисало је, свуда, на ушећерено грожђе, ваздух је зујао од опијених осица и пчела које су нападале слатка зрна.

Показао је оцу и мајци болесно место, под кошуљом.

– То није ништа – рекао је отац који је поседовао извесни дар провидарства. – Унутрашња инфекција.

– Наравно – сложила се мајка. – Немој се плашити.

– Нисам рекао да се плашим – рече он.

– Немој се плашити. Наша фамилија нема предиспозиција за канцер. Треба да ставиш облогу. Боквицу или лист купуса. До јутра то ће место набубрети и сазрети, онда га ваља боцнути врелом иглом и сва садржина ће истећи.

– Чини ми се да ћеш морати да живиш мало дуже – рече он оцу који је трпао грожђе у кесу. – Кад би успео да добациш до унуковог факултета, то би било сјајно. Јер ми се чини да си чвршћи од свих.

Отац је био све само не храбар. Кад се његов полубрат обесио, о кухињски шпорет (нико није схватио како му је то пошло за руком, али је пошло) отац је пропишао крв. У селу је о њему владало мишљење да је, како сељани кажу, „пуљив”, то јест плашљив. У ствари, био је опрезан, а то може бити више од храбрости. Али, у неку руку суров и чврст, као већина Шумадинаца. Кад би га притерало до зида, кад би схватио да нема друге него да се гине – није жалио себе. Његова филозофија живота била је надмоћна – нико ни за ким не умире, биологија је изнад свега, живи као човек или умри, не дај да те други жале. Због тога је у њега полагао највеће наде, иако је отац терао седамдесет пету. Ако би издржао још десет година, а чинило му се да је то могуће – и поред његове пушачке ноге – унук би се, можда, докопао факултетске дипломе, а после тога све би било лакше, живот би се обновио у подношљивости.

Онкологија има једно, мање, прихватно одељење и неколико већих соба за стационарне болеснике који примају редовну хемиотерапију. То је једна од најзабаченијих просторија Клиничко-болничког центра (као да самим положајем тера на помисао пацијента да је вратити се отуда најчешће немогуће). Стајао је испред пријавнице на чијим вратима је писало име дежурне лекарке код које је требало да се јави. Али, трајала је визита – лекарка и сестра су улазиле и излазиле из соба у којима су лежали болесници.

Вртео се петнаестак минута испред пријавнице, док се није појавила лекарка и представила се као Нина. Питала је зашто није дошла и његова супруга. Рече да јој није дозволио. Разоденуо се до појаса и сео на округлу столицу на навртање, преко пута лекаркиног стола. Она занека кажипрстом и показа ка лежају, у углу. Он се упути према њему, а онда застаде. Учини му се глупим да легне због израслине на грудима. Можда је лежање на том кревету значило предају на коју није био

спреман. Нина му приђе (он тек сада, кад му се приближила, схвати да је нижа од њега за главу) и скупљеним прстима напипа болно место. Затим му нареди да подигне леву руку и опипа, благо, испод мишице – тамо је, под паперјем длака, било повитно и равно.

Нина се врати за сто, узео оловку и, док се он ћутке облачио, написа упут.

– Немојте се плашити – рече она. – То је стрептокока. Начинила је легло у млечној жлезди и сада се шири. Она у томе ужива као пливач у мору. Пошто се брзо размножава, потребан јој је све већи простор. Требало је да дођете и раније, не знам шта сте чекали. Морамо одмах онемогућити даље ширење отока. Јер, ако би стрептокока успела да уђе у крвоток и допре до срца – то би могло да буде фатално.

– Како је дошло до овога?

– Врло вероватно је длака расла унутра, уместо споља и инфицирала ткиво. Али, узроци су сада неважни. Потребна је хитна хируршка интервенција. Написала сам упут. Јавите се на одељење ургентне хирургије, наспрам улазних врата зграде. Дајте доктору Глишићу овај упут и сачекајте да вас прозове. Увек има хитних случајева, мислим, хитнијих од вашег, можете мало и да сачекате. И – немојте се плашити.

– Зашто ми сви говоре да се не плашим?

– Немојте се плашити. Све ће бити у реду.

Седео је на плавој столици, једној од десетак које су црним металним спојкама биле приљубљене уза жути зид, пред ординацијом хирурга Глишића; у ходнику, испред себе, зурио је у покретни кревет са кога га је немоћно посматрала глава сасушеног чичице. Било је јасно да му хитно треба помоћ, а још јасније да помоћи нема. Његова кћи, друсна жена од четрдесетак година, са црном ташницом у руци, нешто је захтевала од лекара, бунила се, улазила у канцеларије и излазила из њих. Свуда су је примали и говорили утешне речи, али она је остајала незадовољна. Очекивала је да јој оживе оца, да он устане с лежаја и заједно оду кући – само, то јој нико није могао пружити. Жутостарчево лице, извирујући из беле плахте прекривача (под којом је тело, очито, било наго), говорило је да би он све дао да га одмах однесу кући и допусте му да умре у властитом кревету. Ко зна, можда би тамо, опет, захтевао лекара? Сада, међутим, стицао се утисак да очајање видљиво на том лицу произлази из далеке, недодатне помисли о промени места.

Зажелео се ваздуха. Пожелео је да удахне ваздух света, још једном, можда управо за тог болесног старца, сељака кога вијају овим тешким ходницима, уместо да га оставе да умре тамо где је рођен. Најстрашнија није смрт, већ немоћ пред смрћу, када други почну одлучивати о теби који си остао без свеснога гласа.

Старчевом кревету приђе постарији човек бебастог лица. Гегав, пиргаве косе, деловао је неуредно; можда је скривао бол, јер се, повремено, хватао за кук и правио кисео израз лица. Испоставило се да познаје старчеву ћерку са којом започе отворен разговор; могло се сазнати да треба да закаже операцију дебелог црева на којем је откривен канцер. Повремено је крварио и очекивао је да операцију ураде што је могуће хитније. Стање му се погоршало, дошао је да тражи објашњење због чега одуговлаче са операцијом. Разговор њих двоје као да је на тренутак заинтересовао старца. Његове очи оживеше; он тихо упита придошлицу:

– Беше ли ти онај таксиста, из Сипића?

– Ја сам, чича Станоје – рече таксиста.

– Па, како си?

– Нисам најбоље, чича Станоје.

Старац као да га није дочуо, па понови питање, овог пута јаче, скоро викнувши:

– Како живиш?

– Имао сам и бољих дана! – одговори таксиста. – Али, речнуће ми гузно цревце, па ће да буде добро. А шта радиш ти?

Питање је било реторичко. Али, старац изненада придиже главу са лежаја. Изгледало је као да се труди да пришапне одговор на уво таксисте; уместо тога, заколута очима и рече – јако, разговетно и продорно:

– Борим се да не липчем!

Његов одговор одушеви таксисту који се грохотом насмеја. Штавише, и људи у ходнику, пред осталим чекаоницама, грунуше у смех; чак се и лице старчеве ћерке на трен насмешило.

Он осмотри све те људе, међу којима је било и насмрт болесних: као да су се, нагло, ослободили баласта смрти и ујединили против ње, заборавивши на патњу, бол и страх. Смрт једино то не може: да се ослободи себе – то може само човек, и у томе је највећа његова снага.

Одвезао је кћи на тренинг, сачекао је да се заврши (време је необично брзо прошло, раније је, у сличним приликама, пролазило спорије) и одбацио је аутомобилом, потом, кући.

Пола сата касније, зазвони телефон. Могло је бити око пола шест поподне. На вези је била лекарка Нина:

– Зашто сте побегли? Овде су вас тражили, а вас ни од корова.

– Нисам побегао. Одвезао сам ћерку на тренинг. То је одраније заказана обавеза. Чекао сам, у чекаоници, на свој ред, али је била велика гужва.

– Не треба да се плашите. И од чега бежите? Морате скинути ту израслину.

– Не плашим се. Зашто ми сви говоре да се плашим? Имао сам неодложних обавеза.

– Дођите одмах и, забога, немојте се плашити.

У чекаоници није било живе душе. Очито, данашње обавезе су завршене, наступио је мир пред вечерњу смену. Доктор Глишић, цвикараш коштуњавог лица, одмах га је примио, погледао израслину и незадовољно рекао:

– Зашто сте сами чачкали израслину? Могли сте се инфицирати.

– Хтео сам да је прережем.

Истовремено, док је то изговарао, пружи лекару кесу с пићем које је купио успут. Његов одговор, да је сам хтео да пререже израслину, није импресионирао доктора Глишића. Као ни пиће, које је Глишић проследио згодњикавој медицинској сестри, не рекавши ни хвала. Очито, није му се допао, ко зна зашто, можда због тога што је напустио чекаоницу. Глишић зевну и процеди:

– Хтели сте да је прережете? Па зашто је нисте пререзали?

– Пробао сам.

– Знате ли шта се каже за оног ко проба: један пробао па се усрљо. Оставили сте посао на пола. Шта на пола, на четврт. Још увек је све пуно гноја.

– Пробао сам.

– Пробао је – рече Глишић подругљиво медицинској сестри. Умишљао је да га медицинска сестра гледа милосније од Глишића. Глишић по имену позва свог колегу, Данка. Овај уђе из суседне собе. Данко на цепу белог мантила није имао извезено име и презиме, из чега се дало закључити да је стажиста (још увек нема свој мантил). Глишић му, начинивши покрет као да сече ваздух, рече да преузме случај:

– Само храбро. Приђи скалпелом одоздо.

Затим погледа медицинску сестру, строго, и поново се обрати Данку:

– Она зна шта треба да ради. Ако ти нешто није јасно – питај њу.

Само храбро. Удахнеш, задржиш дах, плитак рез. Она, уосталом, зна све. А видећеш да знаш и ти.

Глишић је овде, очито, ауторитет. Његова се слуша. Осећало се у ваздуху да му се нико на свету не може супротставити у овој историји.

– Извините, где ћу да примим инјекцију? – запита скрушено, је-два чујно пацијент.

– Какву инјекцију?

– Локалну анестезију.

Глишић незадовољно протрља јутрошњу браду око уста, одлучно

устаде, дохвати немарно новине које су лежале на столу и без речи напусти просторију.

– За овакве случајеве локална анестезија се не ради. И немојте се плашити. То је лак захват – рече Данко. Чинило се да му глас подрхтава.

Можда су на њему хтели да уштеде. Можда су га кажњавали због тога што је, мада најављен преко реда, отишао из чекаонице необављена посла, а онда се вратио кад су се већ припремали за одлазак из смене, да им поквари вече.

– Не плашим се – рече он, уверен да га нико није чуо.

Морао је да легне на сто, у суседној просторији, малој операционој сали. Над њим упалише лампу чији се жути сноп упиљи у њега попут претећег ока. Медицинска сестра му рече да стисне зубе. Ако жели, може му дати и мајицу, да је загризе. Удахну ваздух пуним плућима. Преостало је суочење с болом који је, можда, једина истина. Више се ништа није могло учинити. Погледа њене шиљкасте груди, њену облупљену задњицу: најрадије би загризао њу. По његовом погледу мора да је осетила шта је помислио. Зато се, можда, смешила. Једино му она није рекла да се не плаши.

Стажиста Данко саже се над њим, загледа се у кожу, приближи, као из потаје, скалпел и рецну га, оштро и одлучно, испод леве сисе. Скоро да је зачуо звук резања коже, храпав и цигуљив. Сети се: то је звук дерања прасета, са толиких месојеђа, у селу. Медицинска сестра притисну место испод његове сисе, ватом. Он осети да напоље, ван коже, штрцну беличаста сукрвичава течност коју, сам, није имао снаге докрајно истиснути. Сам човек у овом свету није ни за шта, поседује тек снагу самопотирања, или некакве опште негације која у самопотирање и води. А за истинску помоћ, увек су потребни други, којима се и невољно обраћаш. Под кожу му ставише дрен, против инфекције, а онда превише рану. Бол скоро да није осетио.

Болело је потом, у следећа два-три месеца, ноћу и изјутра, а нарочито кад би се присетио тог необичног дана. Тачније, рецнуло би га, као скалпелом. Бол би му напоменуо да је приспео час: од сада мора живети друкчије. Друкчије је гледао до тада знане људе, како на радном месту, тако и ван њега. Заборавио је њихове интриге, ситне контроле и реконтре у играма које су играли. Заборавио је на себичност, тако својствену онима који немају шта да поделе с другима. Постојали су, негде, на тајним местима, људи који су се борили до краја, ћутке и предано, у сталном присуству неизбежне смрти. Њима је желео да припадне, њима је, у ствари, све време, и не знајући то, припадао.